

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ

Кафедра психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан гуманітарно-педагогічного факультету
Григорівська Ірина Іванівна, доцент
Григорівська Ірина Іванівна
2024 р.

«СХВАЛЕНО»
на засідання кафедри психології
Протокол № 10 від «20» травня 2024 р.
В.о. завідувача кафедри
Ірина МАРТИНЮК

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Психологія»
Ірина МАРТИНЮК

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПСИХОЛОГІЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИТОСТЬ»

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність: 053 «Психологія»

Освітня програма: Психологія

Факультет (ННІ): гуманітарно-педагогічний

Розробник: доцент кафедри психології, к. психол. н. Валентина ТЕСЛЮК

Київ – 2024 р.

**Опис навчальної дисципліни
«Психологія девіантної поведінки особистості»**

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь ступінь		
Освітній ступінь	«Бакалавр»	
Спеціальність	053 «Психологія»	
Освітня програма	«Психологія»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова (вибіркова)	
Загальна кількість годин	210	
Кількість кредитів ECTS	7	
Кількість змістових модулів	3	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	-	(назва)
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	3	-
Семестр	6	-
Лекційні заняття	30 год.	-
Практичні, семінарські заняття	60 год.	-
Лабораторні заняття	0 год.	-
Самостійна робота	120 год.	-
Індивідуальні завдання	0 год.	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	6 год.	-

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – забезпечення особистісної готовності студентів до майбутньої професійної діяльності з людьми, які мають схильність до девіантної поведінки або її прояви, а також ознайомлення студентів із основними проблемами, змістом, видами, психологічними чинниками та особливостями організації діагностики, профілактики і корекції девіантної поведінки.

Завдання:

- розкрити сутність та закономірності формування девіантної поведінки;
- охарактеризувати різні види девіантної поведінки та специфічні чинники їхнього формування;
- сформувати професійну позицію щодо девіантної поведінки та осіб, яким вона властива, відповідно до норм професійної етики психолога;
- розвинути здатність налагоджувати та підтримувати професійні відносини з отримувачами послуг, яким властива девіантна поведінка;
- сформувати знання та навички, необхідні для діагностики девіантної поведінки особи її чинників та умов формування;
- сприяти формуванню у студентів розуміння можливостей та умов застосування сучасних моделей і методів психологічної профілактики девіантної поведінки та здатності планувати та проводити профілактичні втручання щодо різних проявів девіантної поведінки на рівні індивіда, соціальної групи та громади;
- сформувати уявлення про сучасні моделі та методи психологічної корекції девіантної поведінки та психологічної й соціальної реабілітації осіб, яким вона властива;
- сформувати здатність планувати та здійснювати корекційні та реабілітаційні втручання в рамках надання психологічних послуг особам, яким властива девіантна поведінка.

Компетентності:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

загальні компетентності (ЗК): ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК7.

Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії. ЗК9 Здатність працювати в команді. ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

спеціальні компетентності (СК): СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології. СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ. СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел. СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики. СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання: ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища в нормі та патології, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання. ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ, можливості їх коригування у контексті професійних завдань. ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. іноземних та з використанням інформаційнокомунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань. ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника. ПРН 11. Складати та реалізовувати план діагностичного, корекційного, реабілітаційного, консультативного та психотерапевтичного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій. ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності. ПРН 14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості. ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку. ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога. ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності. ПРН 18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

2. Програма та структура навчальної дисципліни для: повного терміну денної форми здобуття вищої освіти

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. ВСТУП ДО ПСИХОЛОГІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ														
Тема 1.1. Предмет вивчення девіантної поведінки	1	17	2	4			11							
Тема 1.2. Класифікація видів девіантної поведінки	2	17	2	4			11							
Тема 1.3. Детермінанти девіантної поведінки особистості	3	18	2	4			12							
Тема 1.4. Вікові та гендерні аспекти девіантної поведінки особистості	4	18	2	4			12							
Разом за змістовим модулем 1	4	70	8	16			46							
Змістовий модуль 2. ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ВИДІВ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ														
Тема 2.1 Адиктивна поведінка особистості. Алкогольна адикція	5-6	14	4	6			4							
Тема 2.2. Нехімічні адикції. Харчові адикції	7-8	16	2	10			4							
Тема 2.3. Суїцидальна	9-10	12	4	4			4							

поведінка														
Тема 2.4. Агресивна поведінка	11	17	4	8			5							
Тема 2.5. Девіантна поведінка у соматично хворих	12	11	2	4			5							
Разом за змістовим модулем 2	8	70	16	32			22							
Змістовий модуль 3. ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ОСОБИСТОСТІ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ														
Тема 3.1. Психологічна діагностика особистості з девіаціями поведінки	13	23	2	4			17							
Тема 3.2. Профілактика девіантної поведінки особистості	14	23	2	4			17							
Тема 3.3. Психологічна корекція девіантної поведінки	15	24	2	4			18							
Разом за змістовим модулем 3	3	70	6	12			52							
Усього годин	15	210	30	60			120							

4. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет вивчення девіантної поведінки	4
2.	Класифікація видів девіантної поведінки	4
3.	Детермінанти девіантної поведінки особистості	4
4.	Вікові та гендерні аспекти девіантної	4
5.	Адиктивна поведінка особистості. Алкогольна адикція	6
6.	Нехімічні адикції. Харчові адикції	10
7.	Суїцидальна поведінка	4
8.	Агресивна поведінка	8
9.	Девіантна поведінка у соматично хворих	4
10.	Психологічна діагностика особистості з девіаціями поведінки	4
11.	Профілактика девіантної поведінки особистості	4
12.	Психологічна корекція девіантної поведінки	4

5. Темі самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вступ до психології девіантної поведінки	46
2.	Психологічна характеристика основних видів девіантної поведінки особистості	22
3.	Психологічна допомога особистості з девіантною поведінкою	52

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен;
- модульні тести;
- захист практичних робіт.

6. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда);
- практичний метод (практичні заняття);
- наочний метод (метод демонстрації);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні);
- самостійна робота (виконання завдань).

7. Методи оцінювання.

- екзамен;
- усне опитування;
- модульне тестування;
- реферати, есе;
- захист практичних робіт;
- презентації та виступи.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти. Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл.1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

Рейтинг здобувача вищої освіти,	Оцінка національна за результатами складання	
бали	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

Електронний навчальний курс навчальної дисципліни «Психологія девіантної поведінки особистості» (на навчальному порталі НУБіП України elearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3650>).

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Бондарчук О. І. Психологія девіантної поведінки: курс лекцій. Київ: МАУП, 2006. 88 с.
2. Вітюк Н. Р. Психологія конфлікту в таблицях і схемах: навч. посіб. Івано-Франківськ: Симфонія-форте, 2014. 172 с.
3. Гошовська Д.Т. Психологія девіантної поведінки: метод. рекомендації до практичних занять. Луцьк. 2013. 68 с.
4. Гошовська Д.Т. Спеціальна психологія та методика педагогічно-корекційного тренінгу: навч.-метод. посіб. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 220 с.
5. Гошовський Я.О. Психологія девіантної поведінки: навч.-метод. посіб. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2010. 286 с.
6. Гошовський Я.О. Психологія депривації: навчально-метод. посіб. Луцьк, 2013. 275 с.
7. Максимова Н. Ю. Безпека життєдіяльності: соціально-психологічні аспекти алкоголізму та наркоманії: навч. посіб. Київ: Либідь, 2006. 328 с.
8. Максимова Н. Ю. Психологія адиктивної поведінки: навч. посіб. Київ: ВПУ «Київський ун-т», 2002. 308 с.
9. Максимова Н. Ю. Психологія девіантної поведінки: навч. посібник. Київ: Либідь, 2011. 520 с.
10. Христук О.Л. Психологія девіантної поведінки: навч.-метод. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2014. 192 с.
11. Neil Martin G. Psychology: textbook. Great Britain, 2008. 625 p.
12. Апетик Н. М. та ін. Психокорекційні техніки як засіб формування адекватного образу Я і саморегуляції неповнолітніх з поведінковими девіаціями. Чернівці: Рута, 2000. – 41 с.
13. Алпатова О.В. Вікова психологія: конспект лекцій. Київ: НАУ, 2002. 147с.
14. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: навч. посіб. Київ: Четверта хвиля, 2004. 256 с.
15. Вашека Т.В. Основи психологічної практики: навч. посіб. Київ: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2009. 200с.
16. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В.Долинська та ін. Київ: Каравела, 2007. 400с.
17. Галян І.М. Психодіагностика: навч. посібн. Київ: Академвидав, 2011. 464 с.
18. Гічан І.С., Гічан О.І. Експериментальна психологія. Київ: НАУ, 2003. 76 с.
19. Говорун Т. В. Гендерна психологія: навч. посіб. Київ: Академія, 2004. С. 198–250.
20. Загальна психологія / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ: Либідь, 2005. 284 с.
21. Козубовська І. В. Соціальна профілактика девіантної поведінки: корекція відхилень у поведінці важковиховуваних дітей у процесі професійного педагогічного спілкування. Ужгород: Патент, 1998. 195 с.
22. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Ельга, Ніка – Центр, 2012. 400 с.
23. Панок В.Г. Практична психологія. Теоретико-методологічні засади розвитку. Монографія. Чернівці: Технодрук, 2010. 486 с.
24. Підласий І. П. Корекція девіантної поведінки молодших школярів: експериментальні матеріали. Черкаси: ЧДГУ, 2002. 44 с.
25. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. 3-тє вид., випр. Суми: ВТД «Університетська книга», 2010. 352 с.

26. Психологія особистості: словник-довідник / за ред. П.П.Горностая, Т.М.Титаренко. Київ: Рута, 2001. 320 с.
27. Бондарчук О. І. Психологія девіантної поведінки: курс лекцій. Київ: МАУП, 2006. 88 с. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/nw48.pdf> (дата звернення 12.05.2024).
28. Л. М. Вольнова Л.М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посіб. Ч. 1. Теоретична частина. 2-ге вид., перероб і доповн. Київ, 2016.188 с. URL: http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12327/Volnova_profilactika%20deviant.1%20chast.Teoriya.PDF?sequence=1 (дата звернення 12.05.2043).
29. Христюк О.Л. Психологія девіантної поведінки: навч.-метод. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 192 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/380/1/%D0%A5%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BA%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%20%D0%B4%D0%B5%D0%B2%D1%96%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8.pdf> (дата звернення 11.05.2024).